

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Ψυχοκινητική και Φυσική Αγωγή στην Προσχολική Ηλικία

Ενότητα 7: Ψυχοκινητική Αγωγή και Εκπαίδευση

Βασιλική Ρήγα

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η.

Σκοποί ενότητας

- Να αντιληφθείτε τη σημαντικότητα της ψυχοκινητικής αγωγής για την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού προσχολικής ηλικίας
- Να οργανώνετε δραστηριότητες ψυχοκινητικής αγωγής παιδιών προσχολικής ηλικίας

Περιεχόμενα ενότητας

- Η ψυχοκινητική αγωγή ως επανεκπαίδευση
- Η ψυχοκινητική αγωγή ως εκπαίδευση
- Ορισμοί της ψυχοκινητικής αγωγής
- Σχέση ψυχοκινητικής αγωγής και φυσικής αγωγής
- Η ψυχοκινητική αγωγή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα
- Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

Η ψυχοκινητική αγωγή ως επανεκπαίδευση

Η ανάπτυξη της ψυχοκινητικής
αγωγής ως μέθοδος
επανεκπαίδευσης παιδιών με
προβλήματα

Η ψυχοκινητική αγωγή ως επανεκπαίδευση

- Η ψυχοκινητική αγωγή ως μέθοδος επανεκπαίδευσης (ψυχοκινητική παρέμβαση) εμφανίστηκε στην Ευρώπη τις δεκαετίες των '60 και των '70
- Αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στη Γαλλία με τους Picq, Vayer, Stambak, Bascou, De Ajuriaguerra, Bonvalot-Soubiran κ.ά., ενώ την ίδια εποχή στη Γερμανία ο Kiphard εφάρμοζε την ψυχοκινητική άσκηση στην κλινική θεραπεία των παιδιών.
- Στους αγγλοσαξονικούς πολιτισμούς, τη Ρωσία και τις Η.Π.Α. γίνεται την ίδια περίοδο περισσότερο αναφορά σε μία εκπαίδευση μέσω της κίνησης για να ευνοηθεί η απόδοση του παιδιού σε άλλα γνωστικά αντικείμενα/ μαθήματα (Drucker, Cratty, Guilford, Fleishman, Bruner, Conolly, Kephart, Cratty, Smirnov, Elkonine, Novikova, Bernstein, Sokolov, Luria, Zaporoshets κ.ά.) (Ρήγα, 2008)

Η ψυχοκινητική αγωγή ως επανεκπαίδευση

- Στόχος της είναι η θεραπεία διαφόρων διαταραχών (κινητικών, οργανικών, γνωστικών, ψυχολογικών, κοινωνικο-συναισθηματικών) χρησιμοποιώντας το σώμα, και την κίνησή του, ως μεσολαβητή για την αποκατάσταση της ανάπτυξης του παιδιού

Η ψυχοκινητική αγωγή ως εκπαίδευση

Οι στόχοι της ψυχοκινητικής αγωγής
στην προσχολική εκπαίδευση

Η ψυχοκινητική αγωγή ως εκπαίδευση

Τα θετικά αποτελέσματα της ψυχοκινητικής ως επανεκπαίδευση, για την ομαλή ανάπτυξη του παιδιού, την καθιέρωσαν σύντομα ως βασική εκπαιδευτική πρακτική στο χώρο της εκπαίδευσης και κυρίως της προσχολικής εκπαίδευσης

- Η ψυχοκινητική αγωγή στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού μέσω της εκπαίδευσης του σώματός του και της βελτίωσης των αντιληπτικοκινητικών δεξιοτήτων του
- Το σώμα και η κίνησή του είναι το βασικό όργανο δράσης, γνωριμίας του «είναι» και της αντίληψης (Ρήγα, 2004)

Η ψυχοκινητική αγωγή ως εκπαίδευση

- Αντιμετωπίζει το παιδί ως ολότητα (αντιβαίνοντας στη δυϊστική αντίληψη της εκπαίδευσης του παιδιού άλλοτε ως σώμα και άλλοτε ως πνεύμα) και υποστηρίζει την ενιαία λειτουργία και αλληλεπίδραση των κινητικών, πνευματικών και ψυχικών λειτουργιών του ατόμου
- Εστιάζει στη μοναδικότητα του κάθε παιδιού και τις προσωπικές του δυνατότητες

Ορισμοί της ψυχοκινητικής αγωγής

Τι είναι η ψυχοκινητικότητα, η
ψυχοκινητική, η ψυχοκινητική
ικανότητα και η ψυχοκινητική αγωγή

Ορισμοί της ψυχοκινητικής αγωγής

- Η **ψυχοκινητικότητα** ορίζεται ως η «σκόπιμη κινητική συμπεριφορά στην οποία εμπλέκεται το σώμα του νηπίου και η οποία προκαλείται, οργανώνεται και ελέγχεται από ψυχικούς μηχανισμούς» (ΥΠΕΠΘ/Π.Ι., 1994: 21)
- Η **ψυχοκινητικότητα** «έχει σκοπό να οργανώσει τη συνολική εμπειρία του παιδιού και να το βοηθήσει να ανακαλύψει τον εαυτό του και τον κόσμο που το περιβάλλει» (Κούγιαλη, 1997: 13)
- Η **ψυχοκινητικότητα** αναδεικνύει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην κινητικότητα, στη νόηση και στο συναίσθημα και ευνοεί τη σφαιρική προσέγγιση του παιδιού (De Meur και Staes, 1985: 5)

Ορισμοί της ψυχοκινητικής αγωγής

- Η **ψυχοκινητική** αναφέρεται στη σχέση του ψυχισμού με τη στάση και την κίνηση (Καμπάς, 2004: 11)
- Ως **ψυχοκινητική** ορίζεται η «στενή σχέση που υπάρχει ανάμεσα, σ' αυτό που αντιλαμβάνεται το άτομο με τη βοήθεια των αισθητηρίων οργάνων και στις εμπειρίες που αυτό κάνει κινούμενο μέσα στο περιβάλλον» (Δράκος, Μπίνιας, 2005: 26)
- **Ψυχοκινητική ικανότητα** είναι η «δυνατότητα που έχει το άτομο να εκτελεί κινητικές δεξιότητες με μέγιστο βαθμό βεβαιότητας, καταναλώνοντας την ελάχιστη δυνατή ενέργεια σε όσο το δυνατό μικρότερο χρονικό διάστημα» (Τραυλός, 1998: 10)

Ορισμοί της ψυχοκινητικής αγωγής

- Η **ψυχοκινητική αγωγή** είναι «μια ολοκληρωμένη μέθοδος κινητικής αγωγής και έχει μεγαλύτερη εφαρμογή και αποδοχή στην εκπαίδευση, διότι προσεγγίζει σφαιρικά το παιδί και στοχεύει στην προαγωγή του πνευματικού, ψυχικού και κινητικού του τομέα» (Μπουρνέλλη, 2002: 42)
- Ως **ψυχοκινητική αγωγή** «ορίζεται η λειτουργική μονάδα ψυχικών, κινητικών γεγονότων και η στενή σύνδεση της “σωματικής κινητικής” με την “πνευματική ψυχική”» (Νάκια, Ψάλλας, 2004: 12)

Ορισμοί της ψυχοκινητικής αγωγής

- Ως **ψυχοκινητική αγωγή** ορίζεται η «αγωγή, η οποία ασχολείται με την εναρμονισμένη ανάπτυξη και εκπαίδευση του ατόμου, μέσα από την αντίληψη και την κίνηση» (Δράκος, Μπίνιας, 2005: 26)
- Η **ψυχοκινητική** είναι μέθοδος αγωγής η οποία στοχεύει στη σταθεροποίηση της προσωπικότητας, μέσα από τα κινητικά βιώματα, και στην εξισορρόπηση των κινητικών αδυναμιών και προβλημάτων (Zimmer, 2007)

Σχέση ψυχοκινητικής αγωγής και φυσικής αγωγής

Σύγκριση των δύο μεθόδων
εκπαιδευτικής προσέγγισης του
σώματος

Σχέση ψυχοκινητικής αγωγής και φυσικής αγωγής

- Και οι δύο πρακτικές «χρησιμοποιούν» την κίνηση για την επίτευξη των στόχων τους στην αγωγή του παιδιού
- Η κίνηση χρησιμοποιείται ως «μέσο» στην ψυχοκινητική αγωγή προκειμένου να πετύχει τους στόχους της, ενώ η αποτελεσματική κίνηση είναι ο **στόχος** της φυσικής αγωγής
- **Διαφοροποιούνται ως προς τους στόχους:** Η φυσική αγωγή επικεντρώνεται στον κόσμο του αθλητισμού, στην αποτελεσματική και ποιοτική κίνηση της σωματικής δραστηριότητας. Η ψυχοκινητική ενδιαφέρεται για τον κόσμο του παιδιού, στρέφοντας την προσοχή της μάθησης στο ψυχικό μέρος των κινητικών ενεργειών (Νάκια, Ψάλλας, 2004: 15), στην ελεύθερη σωματική έκφραση, στη συνειδητοποίηση του εαυτού, στην εμπειρία

Σχέση ψυχοκινητικής αγωγής και φυσικής αγωγής

- Η ψυχοκινητική αγωγή λαμβάνει υπόψη και αφήνει χώρο στην ατομικότητα του κάθε παιδιού
- Η ψυχοκινητική εμπλουτίζει και συμπληρώνει το μάθημα της φυσικής αγωγής. Είναι λιγότερο προσανατολισμένη στην εξάσκηση και περισσότερο στη βιωματικότητα (Zimmer, 2007)
- Η ψυχοκινητική αγωγή επικεντρώνεται σε άλλες έννοιες, από τη φυσική αγωγή, όπως είναι «η αντίληψη του σώματος, η πλευρική κυριαρχία, η δόμηση του χώρου και του χρόνου, που χρησιμεύουν για στήριγμα, όχι μόνο σε κάθε μορφή εκπαίδευσης μέσω της κίνησης, αλλά γενικά σε όλες τις μαθήσεις (γραφή, ανάγνωση, μαθηματικά, κ.τ.λ.» (Τρούλη, 2003: 21-22· Riga, 1995)

Σχέση ψυχοκινητικής αγωγής και φυσικής αγωγής

- Και οι δύο πρακτικές συμφωνούν ότι δεν πρέπει να θεωρούμε την κίνηση μόνο ως μία βιολογική διαδικασία αλλά ότι συνδέεται με τη συνολική δράση του παιδιού και την ύπαρξή του (Ρήγα, 2008)
- Και οι δύο μέθοδοι αποτελούν **συμπληρωματικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις** του σώματος και του ατόμου (De Lièvre, Staes, 1993)

Η ψυχοκινητική αγωγή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Ιστορική αναδρομή της
ψυχοκινητικής αγωγής στο ελληνικό
εκπαιδευτικό σύστημα

Η ψυχοκινητική αγωγή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

- Η ψυχοκινητική αγωγή εμφανίστηκε στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα πριν τριάντα περίπου χρόνια
- Ενσωματώθηκε στο αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, και του δημοτικού σχολείου, και θεωρήθηκε σημαντικός παράγοντας για την εξέλιξη του παιδιού (Ρήγα, 2008)

Η ψυχοκινητική αγωγή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

- Το 1989 αναφέρεται η έννοια «ψυχοκινητική» στο νομοθετικό κείμενο Π.Δ. 486/1989 με τίτλο «Αναλυτικό και ημερήσιο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου» και ενσωματώνεται στο σκοπό του αναλυτικού προγράμματος, τονίζοντας η πολιτεία με αυτόν τον τρόπο πόσο σημαντική είναι η έννοια για την ανάπτυξη του παιδιού:

«Σκοπός του αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου είναι η υποβοήθηση της ολόπλευρης και ισόρροπης ανάπτυξης των νηπίων, ψυχοκινητικής, κοινωνικο-συναισθηματικής, ηθικής και θρησκευτικής, αισθητικής, νοητικής καθώς και της καλλιέργειας δεξιοτήτων (κινητικών και νοητικών), μέσα σε κλίμα ελευθερίας, ασφάλειας και προβληματισμού»

Η ψυχοκινητική αγωγή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

- Το 1994, στο βιβλίο της νηπιαγωγού που εκδόθηκε από τον ΟΕΔΒ με τίτλο «Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο. Βιβλίο νηπιαγωγού», παρουσιάζονται οι πέντε τομείς ανάπτυξης του παιδιού: ψυχοκινητικός, κοινωνικο-συναισθηματικός-ηθικός-θρησκευτικός, αισθητικός, νοητικός, τομέας δεξιοτήτων, όσες και οι όψεις της προσωπικότητας των νηπίων (ΥΠΕΠΘ/Π.Ι., 1994: 13) και δίνονται λεπτομερείς περιγραφές και δραστηριότητες για όλα τα στοιχεία της ψυχοκινητικής αγωγής

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

Ποια είναι τα τέσσερα βασικά
στοιχεία στην ψυχοκινητική
ανάπτυξη του παιδιού

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

Τα στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης δεν λειτουργούν αυτόνομα ή ανταγωνιστικά αλλά εμπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται. Θα αναφερθούμε στα τέσσερα πιο σημαντικά στοιχεία για την ψυχοκινητική ανάπτυξη του παιδιού:

1. Το σωματικό σχήμα

- Πρόκειται για τη νοητική εικόνα, την ολική αναπαράσταση που έχει το παιδί για το σώμα του. Το παιδί αντιλαμβάνεται τον εαυτό του, τους άλλους και τα αντικείμενα που το περιβάλλουν σε σχέση με το άτομό του. Η προσωπικότητά του αναπτύσσεται χάρη στην προοδευτική συνειδητοποίηση του σώματός του, του είναι του, των δυνατοτήτων του για δράση και τροποποίηση του κόσμου που το περιβάλλει (De Meur και Staes, 1985: 9)

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

- Η δόμηση του σωματικού σχήματος γίνεται μέσα από δραστηριότητες που ενισχύουν (Ρήγα, 2004):
 - τη γνωριμία των μελών του σώματος
 - την ανάπτυξη των αισθήσεων
 - τη βελτίωση της αδρής και λεπτής κινητικότητας
 - τη βίωση και συνειδητοποίηση του σώματος (προσωπική διερεύνηση)
 - την τοποθέτηση του σώματος στο χώρο και το χρόνο (σε σχέση με τους άλλους και τον υλικό κόσμο)
 - τον έλεγχο του σώματος και των κινήσεών του

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

2. Η αμφιπλευρικότητα

- Πρόκειται για την «ικανότητα του ατόμου να προκαλεί αυτόματα την ενεργοποίηση των δύο πλευρών του σώματός του, με δυνατότητα επιλογής της μιας ή της άλλης πλευράς (αριστερό ή δεξί χέρι, πόδι, μάτι), γεγονός που του επιτρέπει να επιτυγχάνει καλύτερες επιδόσεις, ανάλογα με τις ψυχοκινητικές του δυνατότητες» (ΥΠΕΠΘ/Π.Ι., 1994: 37). Η γνώση της αμφιπλευρικότητας βοηθάει το παιδί να συντονίζει τις κινήσεις του, να έχει άνεση στην κινητική συμπεριφορά του, να κατακτήσει τη γραφή και να οργανώσει τη δραστηριότητά του μέσα στο περιβάλλον και τις διαστάσεις του χώρου

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

- Η **πλευρίωση** αναφέρεται στην κυριαρχία της μίας από τις συμμετρικές πλευρές του σώματος (χέρι, πόδι, μάτι, αυτί) και συνδέεται με γενετικές-κληρονομικές-νευρολογικές και κοινωνικές επιδράσεις. Είναι εμφανής κατά τη διάρκεια των αυθόρμητων ή κατευθυνόμενων κινήσεων του παιδιού. Η οριστική εγκατάσταση της πλευρικής κυριαρχίας ακολουθεί διαφορετικό ρυθμό σε κάθε παιδί
- Οργανώνουμε δραστηριότητες για (Ρήγα, 2004):
 - το διαχωρισμό και ονομασία των δύο πλευρών
 - την ανακάλυψη και συνειδητοποίηση της επικρατέστερης πλευράς
 - την ενίσχυση της ασθενέστερης σύμμετρης πλευράς

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

3. Η αντίληψη και οργάνωση του χώρου

- Συνδέεται άμεσα με την αντίληψη του σωματικού σχήματος, των αντικειμένων και των άλλων ατόμων μέσα στο περιβάλλον, όταν βρίσκονται σε σταθερή θέση ή εν κινήσει. Το παιδί κατακτά μέσω των αισθήσεών του τα δομικά χαρακτηριστικά του χώρου (διαστάσεις, όγκος, σχήμα), αντιλαμβάνεται τις χωρικές σχέσεις ανάμεσα στα αντικείμενα, τα άτομα και το ίδιο και προσανατολίζεται μέσα σε αυτό το περιβάλλον
- Οργανώνουμε δραστηριότητες για:
 - την αντίληψη του χώρου (εξερευνήσεις)
 - τη δόμηση του χώρου
 - τον προσανατολισμό στο χώρο
 - τη σχέση ανάμεσα στο σώμα και τα αντικείμενα, ανάμεσα στα αντικείμενα
 - τη χωρική μνήμη
 - τη νοητική αναπαράσταση του χώρου

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

4. Η αντίληψη και οργάνωση του χρόνου και του ρυθμού

- Η δόμηση του χρόνου είναι μια ικανότητα που συνδέεται με τη διαδοχή των γεγονότων (πριν, μετά, συγχρόνως), τη διάρκεια των γεγονότων (μία ώρα, επιτάχυνση χρόνου), την κυκλική επανάληψη χρονικών περιόδων (οι μέρες της εβδομάδας, οι μήνες, οι εποχές), το ανεπίστρεπτο του χρόνου (πέρασε, δεν μπορούμε να επανέλθουμε, είσαι 4 χρονών). Οι χρονικές έννοιες είναι δύσκολο να κατανοηθούν από τα μικρά παιδιά γιατί ζουν «μέσα στο χρόνο» και πολλές φορές μπερδεύουν τα γεγονότα (De Meur και Staes, 1985· ΥΠΕΠΘ/Π.Ι., 1994)

Βασικά στοιχεία της ψυχοκινητικής ανάπτυξης του παιδιού

- Ο ρυθμός, ως βασικό στοιχείο του χρόνου, βοηθάει στην καλύτερη αντίληψη και δόμηση του χρόνου
- Οργανώνουμε δραστηριότητες για:
 - την τάξη, την ακολουθία, τη διαδοχή, τη διάρκεια, την εναλλαγή, την επανάληψη ενεργειών και κινήσεων
 - την εξοικείωση με διαφορετικούς ρυθμούς, παύσεις
 - την αναπαραγωγή ρυθμικών σχημάτων

Τέλος ενότητας

Ψυχοκινητική αγωγή και εκπαίδευση

Βιβλιογραφία

- Δράκος, Γ., Μπίνιας, Ν. (2005). *Ψυχοκινητική αγωγή*. Αθήνα: Πατάκη.
- Ελληνική Επιστημονική Εταιρεία Ψυχοκινητικής (ΕΛΕΠΕΨ) (Facebook)
- Καμπάς, Α. (2004). *Εισαγωγή στην κινητική ανάπτυξη*. Αθήνα: Αθλότυπο.
- Κούγιαλη, Γ. (1997). *Ψυχοκινητικές δραστηριότητες για νήπια και προνήπια*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Μπουρνέλλη, Ν. (2002). *Κινητική δημιουργικότητα*. Αθήνα: της ίδιας.
- Νάκια, Λ., Ψάλλας, Α. (2004). *Ψυχοκινητική αγωγή. Ψυχοκινητικά παιχνίδια*. Αθήνα: Αθλότυπο.
- Προεδρικό Διάταγμα 486, ΦΕΚ Α 208 - 26.09.1989

Βιβλιογραφία

- Ρήγα, Β. (2008). *Ψυχοκινητική ή Φυσική Αγωγή; Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 62, 90-99.
- Ρήγα, Β. (2004). *Η σωματική έκφραση στο νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο*, Αθήνα, τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Τραυλός, Α. (1998). *Ψυχοκινητική ανάπτυξη παιδιών ηλικίας 2-7 χρόνων*. Αθήνα: Σαββάλα.
- Τρούλη, Κ. (2003). *Η ψυχοκινητική αγωγή ως προϋπόθεση και μέσο βελτίωσης της γραφοκινητικής δεξιότητας παιδιών προσχολικής ηλικίας*. Διδακτορική διατριβή. Ρέθυμνο: Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.

Βιβλιογραφία

- ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (1994). *Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο. Βιβλίο νηπιαγωγού*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- De Meur, A., Staes, L. (1985). *Psychomotricité. Education et rééducation*. Paris: Belin.
- De Lièvre, B., Staes, L. (1993). *La psychomotricité au service de l'enfant. Notions et applications pédagogiques*. Paris: Belin.
- European Psychomotricity Journal: www.psychomotor.gr
- Riga, V. (1995). *Expression corporelle, facteur d'apprentissage ?* Thèse de Doctorat nouveau régime. Strasbourg: Université des Sciences Humaines de Strasbourg (USHS).
- Zimmer, P. (2007). *Εγχειρίδιο ψυχοκινητικής. Θεωρία και πράξη της ψυχοκινητικής παρέμβασης*. Αθήνα: Αθλότυπο.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Βασιλική Ρήγα. «Ψυχοκινητική και Φυσική Αγωγή στην Προσχολική Ηλικία». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PN1508/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Οποιοδήποτε έργο δεν αναφέρεται, έχει δημιουργηθεί από το διδάσκοντα του μαθήματος ή/και την Τμηματική Ομάδα Εργασίας και παρέχεται με την ίδια άδεια CC BY-NC-SA 4.0

